

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

FORMY SPOLUPRÁCE MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY

The forms of cooperation of kindergarten and family

Autor: Petra Chaloupková

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zuzana Bílková

České Budějovice

2008

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci, na téma Formy spolupráce mateřské školy a rodiny jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 30.6. 2008

Podpis.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Zuzaně Bílkové, za její odborné vedení, cenné rady, připomínky a čas, který mi věnovala. Velké díky patří i paní učitelce z MŠ, za vstřícnost, ochotu a pomoc při výzkumu. Na neposledním místě bych chtěla poděkovat svým rodičům, kteří mě po celou dobu mého studia podporovali a díky nimž jsem mohla studovat.

ANOTACE

Klíčová slova: mateřská škola, waldorfská pedagogika, rodina, socializace, komunikace formální a neformální

V teoretické části své bakalářské práce jsem se zaměřila na alternativní mateřské školy, zejména na waldorfskou pedagogiku. Další pozornost směřovala k socializaci, a to jak k socializaci v rodině, tak i socializaci, která probíhá v mateřské škole. Rodina i mateřská škola jsou pro dítě jedny z prvních prostředí, kde k socializaci dochází.

Praktickou část jsem zaměřila zejména na používané formy komunikace mezi rodinou a mateřskou školou, jak formální, tak neformální. Zvýšenou pozornost jsem věnovala komunikaci ve waldorfské mateřské škole. Vlastní výzkum je založen na dvou výsledcích a to na pozorování a dotazníkovém šetření. Výzkum pozorováním určí, jak nejčastěji rodiče s učitelkou komunikují. Dotazníkové šetření ukáže, jaké formy komunikace rodičům nejvíce vyhovují.

ABSTRACT

Key words: kindergarten, waldorf's pedagogy, family, socialization, communication formal and informal

I focused on alternative kindergartens, especially on Waldorf's pedagogy in theoretical part of my bachelor dissertation. I aimed my another attention to sociology in families as well as sociology with in kindergartens. A Family and a kindergarten are first places where children have their first contact with sociology.

A practical part of my dissertation is focused mainly on using kinds of communication between family and kindergarten – formal and informal. I paid increased attention to communication at Waldorf's kindergartens. The research is based on two outcomes, the first is observation and the second is questionnaire survey. Observation research reveals a way in which parents mostly communicate with a trachet. Questionnaire survey reveals those kinds of communication which parents consider the most suitable.

OBSAH

ÚVOD	8
1. TEORETICKÁ ČÁST	9
Mateřská škola	9
Předškolní věk	9
Charakteristika mateřské školy	9
Alternativy mateřských škol	10
Waldorfská mateřská škola	11
Charakteristiky výchovy v mateřských školách	12
Vymezení pojmu socializace	12
Socializace v mateřské škole	12
Role učitelky mateřské školy	13
Kompetence učitelky mateřské školy	15
Rodina	16
Charakteristika rodiny	16
Funkce rodiny	17
Socializace v rodině	19
Vztah rodiny a mateřské školy jako socializačních institucí	19
Komunikační otevřenost	20
Komunikační situace	21
Vztah mateřské školy k dítěti	22
Formy komunikace	24
2. PRAKTICKÁ ČÁST	26
Cíl práce	26
Metodologie	26
Postup výzkum	27
Analýza pozorování	28
Analýza dotazníku	32

ZÁVĚR	42
Seznam literatury	43
Přílohy	44

ÚVOD

Komunikaci, jako jednu z nejdůležitějších dorozumívacích prostředků, používáme dnes a denně už od nepaměti.

Socializace, které se tato bakalářská práce týká, je nedílnou součástí každého člověka. Socializace probíhá již od útlého věku a setkáváme se s ní po celý život. U každého jedince probíhá jinak.

V části teoretické se zabývám socializací v rodině i v mateřské škole. Pokusím se vytyčit rozdíl mezi rodinným a předškolním prostředím. K tomu, abych se socializací mohla zabývat, zmapovala jsem prostředí mateřské školy, předškolního věku a alternativy mateřských škol, kde jsem se zaměřila zejména na waldorfskou mateřskou školu, v které probíhal i můj výzkum. Další pozornost směřovala k samotné socializaci v mateřské škole a k popsání rolí a kompetencí, které učitelka v mateřské škole má. U rodiny mě zajímala její charakteristika, funkce a pak hlavně socializace, která v ní probíhá. Také jsem nahlédla do forem komunikace a vztahu mezi rodinným a školním prostředím. Těmito otázkami se budu více zabývat v další části své bakalářské práce.

Jak jsem již zmínila v předchozím odstavci, praktická část mé práce se bude věnovat především formám komunikace mezi rodiči a mateřskou školou. Jaké formy komunikace jsou a jaké nejvíce a nejraději rodiče využívají, právě to se dozvíte po vyhodnocení mého výzkumu, který jsem prováděla dvěma způsoby. Za pomoci dotazníku a pozorování, které probíhalo ve waldorfské mateřské škole, na kterou se v celé mé práci zejména zaměřuji.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Mateřská škola

1.1.1 Předškolní věk

Obecně je předškolní věk obdobím vývoje dítěte od tří do šesti let, respektive do sedmi let. Také by se dal rozdělit do dvou rovin. První rovina je v širším slova smyslu, dítě předškolního věku bráno od narození, až do doby, než nastoupí do základní školy. Druhá rovina je pojmána v užším slova smyslu. Toto období je chápáno ve věku, kdy dítě navštěvuje mateřskou školu, ale ne vždy je správné, rozumět tomu pouze takto, protože hodně dětí mateřskou školu nenavštěvuje. Rodiče dávají přednost výchově v domácím prostředí. Výchova v rodině je základem, na který posléze mateřská škola navazuje. Předškolní věk lze také vymezit jako období mezi batolecím a mladším školním věkem.

Pro dítě předškolního věku je typickou činností hra. Většina dětí tohoto věku navštěvuje mateřskou školu. Ta je postupně připravuje na přirozený přestup do školy (Krejčířová, Langmeier 1998).

1.1.2 Charakteristika mateřské školy

Mateřská škola (MŠ) je předškolní zařízení, které navazuje na výchovu v rodině. Ve spolupráci s rodinou zajišťuje všestrannou péči dítěte. Je určena pro děti ve věku 3 – 7 let. Nejčastěji je první veřejnou výchovnou institucí, s níž se dítě setkává. Rozvíjí hlavně psychický, tělesný a sociální vývoj dítěte. Zaměřuje se na rozvoj základních pravidel chování, základních životních hodnot a na mezilidské vztahy. Dítě si zde osvojuje další sociální dovednosti. První mateřská škola, která se nazývala opatrovna, byla v České republice otevřena roku 1832. Docházka do této předškolní instituce není povinná. Poslední rok pobytu v mateřské škole je bezplatný, z toho

důvodu, že úkolem MŠ je mimo jiné připravit dítě na přirozený a pokud možno bezproblémový přechod do základní školy (Průcha, Walterová, Mareš 1995).

1.1.3 Alternativy mateřských škol

Pojem alternativní znamená odlišný pedagogického přístupu. Alternativní je také všechno jiné, nekonvenční (www.rvp.cz).

Alternativní mateřské školy rozvíjejí nové styly ve výchově dětí. Vznikaly především na začátku 70. let a jsou nositelkami myšlenek některých pedagogů jako např. M. Montessori, C. Freineta, R. Steinera a dalších (Velký slovník naučný 1999).

V České republice existují dvě základní skupiny alternativních mateřských škol. První skupinou jsou klasické reformní školy a druhou skupinou jsou moderní alternativní školy.

a) Klasické reformní školy

- Waldorfská škola
- Daltonská škola
- Montessorionvská škola
- Jenská škola
- Freinetovská škola
- Církevní školy (např. katolická, protestantská, židovská)

b) Moderní alternativní školy

- školy s otevřeným vyučováním
- školy s alternativním vzdělávacím programem (např. Zdravá mateřská škola, Škola hrou, Začít spolu)
- obecná a občanská škola

1.1.4 Waldorfská mateřská škola

Jelikož se v praktické části této práce budu více zabývat waldorfskou školou, chtěla bych na tomto místě blíže popsat waldorfskou pedagogiku.

Název tohoto alternativního směru byl pojmenován po německé vesnici Waldorf, kde byla první mateřská škola tohoto typu poprvé otevřena. Zřídil ji roku 1919 rakouský pedagogický poradce Rudolf Steiner.

Waldorfská pedagogika je alternativní typ pedagogiky, jejímž základem je antroposofie. Antroposofie je věda o podstatě člověka, která je spojena s křesťanskou tradicí a východní filozofií. Více se zaměřuje na praktický život (Jůva, Svobodová 1995, Velký slovník naučný 1999).

Waldorfská pedagogika zahrnuje mateřskou školu, dvanáctiletou primární školu a střední školu. Tento typ mateřských škol je nejrozšířenějším typem alternativ (Jůva, Svobodová 1995). Zaměřuje se na rozvíjení intelektu, citů, pracovních návyků, estetických postojů a má netradiční způsob výuky.

Mateřská škola této alternativní pedagogiky klade velký význam na napodobování a příklad. Děti jsou podněcovány, ale v žádném případě je pedagog nenutí do žádné činnosti. Tříleté až čtyřleté děti prožívají hry napodobou a chtějí se zapojit tehdy, kdy znají činnost z rodinného prostředí. Předškolní děti si vybírají činnosti, při kterých využívají vytrvalosti. Steiner (dle Jůva, Svobodová 1995) říká, že *tělesné trestání vede k napodobování*. To se může projevit jak v dětství při hře s panenkou, tak i v dospělosti při výchově vlastních dětí. Toto dává dětem příklad, jak být při chybě potrestán, ale ne to, jak chybu vyřešit nebo napravit s pochopením. Nejúčinnějším způsobem je činnost dětí, opakování her, příběhů, situací a dávat na ně důraz. Waldorfská pedagogika nevyužívá pro rozvoj fantazie dětí televizi ani jiné moderní techniky a produkty. Pro tento styl výchovy je důležité, aby dítě mělo svůj denní režim, který pravidelně dodržuje. Dodává mu klid, jistotu a pocit bezpečí, který je pro dítě předškolního věku potřebný. Pravidelně opakující se činnosti jsou základem vytvářejících se vlastností osobnosti (Jůva, Svobodová 1995).

1.2 Charakteristiky výchovy v mateřských

1.2.1 Vymezení pojmu socializace

Socializace je celoživotní proces. Je to určité začleňování do společnosti lidí, kde si jedinec osvojuje základní normy chování, hodnoty, kulturu, jazyk a jednání. Socializace dítěte se dělí do tří etap.

- 1. etapa – zde se dítě identifikuje s rodiči a tím si získává pevné postavení ve společnosti svých nejbližších (Průcha, Walterová, Mareš 1995).
- 2. etapa – dítě se postupně osamostatňuje a nalézá své místo ve společnosti a tak si stanovuje své hodnoty a postoje, které jsou ve společnosti potřebné (Průcha, Walterová, Mareš 1995).
- 3. etapa – dítě je začleněno do širší společnosti a vstupuje do další sociálních skupin (Průcha, Walterová, Mareš 1995).

1.2.2 Socializace v mateřské škole

Na socializaci dítěte působí zejména masmédiá, vrstevníci a vzdělávací instituce. První vzdělávací institucí, s níž se dítě předškolního věku setkává je mateřská škola (Možný 1999).

Prostřednictvím mateřské školy se dítě stává samostatným jedincem, který vstupuje do společnosti. Dítě se přizpůsobuje požadavkům, které na něj mateřská škola klade a tím si osvojuje nové sociální dovednosti. Nejsou to ale takové nároky, které na ně bude v budoucnu požadovat základní škola a další vzdělávací instituce, s kterými se ve svém životě setká.

Socializace předškolního dítěte probíhá mimo rodinné prostředí a to v mateřské škole. Dítě se zde setkává s novými sociálními skupinami. V tomto období se jedinec

připravuje na život ve společnosti a tato příprava probíhá hlavně v mateřské škole. Dochází zde k dalšímu rozdělování v oblasti socializačního rozvoje dítěte.

Aktivita a sebeprosazení je potřebou předškolního věku, který je označován věkem iniciativy. V této fázi je aktivita cílem, teprve později se stává prostředkem (Vágnerová 2005).

1.2.3 Role učitelky mateřské školy

Učitelka mateřské školy je jednou z hlavních klíčových osob socializačního procesu. Očekává se, že učitelka učí děti poznávat svět kolem nás i sebe v tomto světě. Učí děti jednat, učit se a poznávat jejich možnosti v životních situacích. Navozuje přirozené a modelové situace, v nichž dítě poznává smysl toho, co se učí a co objevuje. Učitelka mateřské školy vykonává následující role:

- ❖ Role komunikátora – očekává se, že bude schopna komunikovat takovým způsobem, jaký je pro danou situaci nejvhodnější. Dále je schopna naslouchat, sdělovat informace, komunikovat s dětmi i ostatním personálem a jinými institucemi. Při své komunikaci také často obhájí předškolní vzdělávání a své pedagogické výstupy a záměry, například před veřejností nebo zřizovatelem. Při komunikaci s rodiči zdůvodňuje a podává informace o svých pedagogických záměrech, činnostech a postojích k dítěti a získává si respekt a spolupráci. V komunikaci s dětmi respektuje učitelka mateřské školy věk a osobnost dětí a reaguje tak na jejich individuální potřeby. Děti k ní mají úctu a důvěru. Učí je komunikovat s vrstevníky (Gillernová, Mertin 2003).

Právě touto rolí se bude později více zabývat i z praktického hlediska své bakalářské práce.

- ❖ Role pečovatelky – učitelka mateřské školy působí svým jednáním a chováním na děti, pečuje o ně a zároveň zastupuje matku v době její nepřítomnosti. Měla by být empatická k potřebám dítěte, a to hlavně k potřebě lásky a bezpečí. Empatie by měla být projevována hlavně v době, kdy se dítě v mateřské škole adaptuje, v náročných situacích a při onemocnění. Tato role se nejvíce projevuje v činnostech sebeobsluhy (Gillernová, Mertin 2003).

- ❖ Role manažera – tuto roli zastává zejména ředitelka mateřské školy. Zabývá se spoluprací s ostatními institucemi a hlavně se zřizovatelem mateřské školy. Nejvíce záleží na její osobě, poté jak školu prezentuje, jak se veřejnosti otevře a jak naplňují volnočasové aktivity pro děti (Gillernová, Mertin 2003).

- ❖ Role poradce – neznamena to, že učitelka nahrazuje roli poradenských institucí, jako jsou pedagogicko-psychologická poradna, centra volného času nebo pedagogicko-diagnostická centra. Poradenská činnosti spočívá ve vztahu k rodičům, kdy učitelka může organizovat konzultační hodiny pro rodiče. Učitelka informuje o případných problémech, navrhuje řešení, která vyplývají z profesních kompetencí, například doporučuje návštěvu logopeda, speciálně pedagogického centra, speciálně-psychologické poradny atd. (Gillernová, Mertin 2003).

- ❖ Role ochránce – v této roli se učitelka ocitne, pozná-li, že rodiče neplní své rodičovské povinnosti, které jsou dané zákonem, například při podezření, že je dítě týráno nebo zneužíváno atd. Při jakémkoli signálu, který by svědčil o porušování práv dítěte. Od učitelky se očekává, že bude obhájcem práv dítěte. Měla by znát právní normy, v kterých se o neplnění práv dítěte píše, to je například v Úmluvě o právech dítěte. Dále by měla

motivovat a vést děti k tomu, aby byly odpovědné při užívání svých práv. Měla by vhodně podněcovat rodiče a v případě jakýchkoliv pochybností zjištěné skutečnosti neprodleně ohlásit na příslušné orgány péče o dítě (Gillernová, Mertin 2003).

1.2.4 Kompetence učitelky mateřské školy

Pojem kompetence by se dal vysvětlit jako způsobilost k výkonu činnosti na požadované úrovni.

Kompetence se vytvářejí:

- Teoretickou přípravou
- Zkušenostmi (z praxe nebo průběhu studia)
- Vlivem profesního prostředí

Kompetence učitelky mateřské školy jsou:

- Kompetence sociální a komunikativní
- Kompetence pedagogická
- Kompetence předmětná a didaktická
- Kompetence diagnostická a intervenční
- Kompetence profesně a osobnostně kultivující
- Kompetence manažerská

Stěžejní kompetencí pro moji práci je kompetence sociální a komunikativní. Budu se jí také více zabývat i v praktické části této práce, která je postavena právě na komunikaci.

Kompetence sociální a komunikativní - ovládá prostředky k utváření podnětného sociálního prostředí ve třídě. Dále ovládá prostředky předškolní socializace dětí a dovede je užívat. Dovede se orientovat v náročných sociálních situacích ve škole i mimo mateřskou školu. Ovládá prostředky pedagogické komunikace ve třídě. Dovede uplatnit prostředky efektivní komunikace při spolupráci s rodiči, ale i s dětmi. Orientuje se v problematice rodinné výchovy (Gillernová, Mertin 2003).

1.3 Rodina

1.3.1 Charakteristika rodiny

Rodina je pokládána za nejstarší společenskou instituci. Funkce, které rodina plní jsou: biologická a reprodukční, ekonomická, emocionální, výchovná a socializační. Rodina je skupina jednotlivců spojená příbuzenským vztahem, kteří vytvářejí ekonomickou jednotku a jejíž dospělí členové jsou zodpovědní za výchovu dětí, je tedy založena na manželství nebo pokrevním příbuzenství. Utváří určité emocionální klima a formuje vztahy, hodnoty, postoje, životní styl a etiku. Z hlediska socializace je rodina primární skupinou. „*Rodina spolu se školou plní významné výchovné funkce, které lze chápat jako komplementární.*“ (Průcha, Walterová, Mareš 1995, str. 190) Z toho vyplývá, že rodina s mateřskou školou jsou ve vzájemné interakci, navzájem se doplňují a spolupracují spolu.

Rodina může být:

- Úplná
Úplnou rodinu tvoří oba rodiče, tj. matka s otcem a dítě, popřípadě více dětí.

- Neúplná

V neúplné rodině chybí jeden z rodičů, tj. matka nebo otec. To znamená, že se matka s otcem rozvedli nebo jeden z nich zemřel. Neúplná rodina se tedy skládá s jednoho z rodičů a z dítěte, popřípadě více dětí.

1.3.2 Funkce rodiny

- a) Biologická a reprodukční
- b) Ekonomická
- c) Emocionální
- d) Výchovná a socializační

- a) Biologická a reprodukční funkce

Tato funkce zajišťuje reprodukci populace, což znamená, že dochází k přirozené obměně obyvatelstva. Zahrnuje jak porodnost, tak i úmrtnost. Ne vždy souvisí přímo s rodinou. Nezahrnuje pouze plození dětí, ale i pozdější zabezpečení pro jejich život a dalšího vývoje (Velký slovník naučný 1999).

- b) Ekonomická funkce

Cílem této funkce je zabezpečení jak po finanční stránce, tak i po materiální stránce. Vztahuje se stejně na děti jako na ostatní členy rodiny. Je spotřební jednotkou, protože je závislá na výrobní činnosti společnosti. Udržuje si výrobky, s kterými je spokojena a domácnost by se bez nich neobešla. Jsou to například prostředky na úklid, potraviny na vaření atd. (Velký slovník naučný 1999).

- c) Emocionální funkce

Emocionální neboli citovou funkcí rodiny je zajistit kladný citový vztah v každé rodině. Dále poskytuje zázemí, pocit bezpečí a jistoty svým členům. Je-li trvale

neuspokojována potřeba lásky, dostatku pozornosti, uznání a porozumění vůči dětem, může dojít k dlouhodobému nedostatku v uspokojování životně důležitých psychických a sociálních potřeb, to znamená k psychické deprivaci. Tu může pak vyzorovat v chování dítěte například ve slabé vůli nebo v tom, že nespolupracuje (Velký slovník naučný 1999).

d) Výchovná a socializační funkce

Úkolem této funkce je opravdový zájem o dítě ve výchově, náhled na výchovu a hodnoty rodičů. Nejčastěji se model výchovy přenáší z generace na generaci. Umožňuje dítěti rozvíjet své schopnosti, dovednosti a připravit ho na samostatný vstup do společnosti, aby bylo schopno komunikace, pro něho s cizími lidmi (Velký slovník naučný 1999).

Podle toho, jak rodina plní svou výchovnou funkci vůči dítěti, rozdělujeme rodiny:

✓ Rodina funkční

Rodina je funkční pokud plní všechny funkce (biologickou a reprodukční, ekonomickou, emocionální, výchovnou a socializační) bez jakýchkoliv obtíží.

✓ Rodina problémová

Rodina má problém v plnění jedné z funkcí, ale nebrání jí to ve zdravém vývoji dítěte. Ohrožení v dané funkci se řeší, ale dítě nepoškozuje.

✓ Rodina disfunkční

Rodina je disfunkční, když je vážně poškozena některá z funkcí. Může být ohrožen vývoj dítěte. Rodina není schopna tuto poruchu funkce zvládnout sama, a proto je odkázána na institucionální pomoc. Dítě může být odebráno.

✓ Rodina afunkční

V tomto stádiu rodina neplní více nebo všechny funkce. Dochází k fyzickému i psychickému týrání. Je ohrožen vývoj nebo dokonce život dítěte a proto je nutné dítě rodině odebrat. Dochází k rozvratu nebo konci rodiny.

1.3.3 Socializace v rodině

Rodina má pro dítě předškolního věku hlavně význam jistoty a bezpečí. Stává se nejdůležitějším prostředím, prostřednictvím kterého probíhá socializace dítěte, tj. jak vstupuje do společnosti lidí. V rodině si osvojuje především základní způsoby sociálního chování. Naučí se zde spoustu nového.

Například komunikovat, projevovat se, schopnost být empatické, respektovat ostatní lidi a jejich potřeby a také ovládat své vlastní emoce. Tyto dovednosti pak používat ve společnosti cizích lidí a vrstevníků (Vágnerová 2005).

V poslední době se stále role rodiny v socializaci zmenšuje. Většinu funkcí rodičů převzala institucionální zařízení a úkolem rodičů je hlavně utváření osobnosti dětí (Singly 1997).

Role rodičů jako klíčových osob socializačního procesu je pro dítě stejně tak důležitá jako role učitelky mateřské školy.

Socializace bere zřetel na rodinu, na její požadavky, varianty a v potaz bere i rozdílné charakteristické vlastnosti dětské osobnosti (Caesar 1972).

1.4 Vztah rodiny a mateřské školy jako socializačních institucí

Vztah mezi učitelem a rodiči je velice důležitý. Tato pozice bývá pro učitelku obtížná, protože své znalosti a dovednosti dovede často lépe uplatnit ve spolupráci s dětmi. Rodiče nejsou děti, a proto je pro ni práce s rodiči těžší. O vztahu učitelky a rodičů rozhoduje mnoho faktorů, jedním z nich je i to, jak dítě prožívá to, co se

v mateřské škole děje. Dále pak rozdílnosti mezi učitelkou a rodiči. Např. pohlaví rodičů, některým učitelkám nedělá problémy komunikaci s ženami (matkami), ale komunikovat s mužem (otcem) pro ně není lehké. Ovlivňující může být i věkový rozdíl mezi učitelkou a rodiči, ale to je individuální.

1.4.1 Komunikační otevřenost

Komunikační otevřenosti učitelky, rodičů a vlastně celé mateřské školy je velice důležitá. Být při komunikaci přímý, je nezbytným krokem nejen pro rodiče, učitelku, ale i pro celou mateřskou školu.

Učitelka musí být empatická, upřímná a z komunikace s rodiči nesmí mít žádné obavy. Tohle je ale někdy velice těžké. V některých případech musí sdělovat i nemilé informace, které si předem připraví, aby je později uměla správně použít v praxi. Ale i přes to si někteří rodiče nechtějí připustit, že by něco mohlo být špatné i z jejich strany. Když má učitelka např. doporučit rodičům návštěvu psychologicko-pedagogické poradny, může čekat i záporné reakce. Rodiče si nepřipouští nebo nechtějí připustit, že právě jejich dítě by potřebovalo tuto odbornou péči. A právě zde se ukazuje otevřenost v komunikaci učitelky. Ale mohou být i opačné případy, kdy komunikační otevřenost učitelky může rodičům, respektive jejich dětem pomoci nebo kladně naladit. V takovém případě učitelka např. chválí nebo motivuje rodiče, aby v dětech rozvíjeli jejich talent. Otevřenost se týká i ze zdravotního hlediska. Učitelka si může všimnout nějakým známkem nemoci, rodiče na to mohou reagovat a tak nedojde k pozdějším vážným následkům.

Mnoho **rodičů**, když jejich ratolest nastupuje do mateřské školy, nemají ani potřebu sdělit učitelce, která bude s jejich potomkem minimálně celý jeden rok, že např. trpí nějakou vážnou nemocí, která se projevit může, ale také nemusí – epilepsie nebo cukrovka. Proto je důležité, aby rodiče při nástupu dítěte tyto informace jejich učitelce řekli. Když nastane nějaká taková situace, učitelka je připravena a může dítěti okamžitě pomoci nebo alespoň zajistit taková opatření, aby mohla vyčkat na

příjezd odborníka. Dále by rodiče měli být otevření i v momentech, které ani jim moc příjemné nejsou a těžko se o nich mluví. Taky by opět měla zapracovat učitelka, která se do jejich situace vcítí a třeba jim může pomoci i tím, že tento problém již sama někdy řešila nebo jiní rodiče mají stejný problém a mohou si o něm společně promluvit.

Celá mateřská škola a její komunikativnost je neméně důležitá než otevřenost rodičů a učitelky. Některé věci může třeba zjistit např. kuchařka nebo uklízečka. Ale nejen ty, i ostatní pracovníci. Ti sice nemusí znát všechny intimní situace jako rodiče a učitelka, ale ty zásadní věci by jim měly být známy. Např. kuchařky by měly být seznámeny s alergiemi dítěte, třeba na určitý druh potravin.

Soulad v komunikaci mezi učitelkou a rodinou je pro dítě a jeho zdravý vývoj nezbytný.

1.4.2 Komunikační situace

Ve vztahu mezi rodinou a mateřskou školou by mělo být i dostatek možností a prostoru pro komunikaci. To je na rozdílných mateřských školách různé. Možnosti pro komunikaci bývají na třídních schůzkách, v předem domluvených hodinách, při různých akcích mateřské školy, ale také ráno nebo odpoledne při vyzvedávání dítěte. Další prostorem pro komunikaci mohou být i dny, které jsou určeny, aby se rodiče mohli přijít podívat, jak takový den v mateřské škole probíhá a přitom se mohou individuálně ptát učitelky. Když si obě dvě strany umí najít čas, tak je pro komunikaci příležitostí dost.

V tom, jestli rodič či učitelka vyhledávají komunikaci, hraje důležitou roli i to, jakého typu je dítě, zda problematické nebo naopak. Rodiče, jejichž děti jsou bez problémů a nijak zvláště se neprojevují, většinou nemají potřebu, s učitelkou moc komunikovat. Pováží si jen ty nejpotřebnější věci a dále komunikaci nevyhledávají. Rodiče s dětmi, které nejsou problémové, ale mají něco, čím vynikají nebo přes co nejsou nepřehlédnutelní, kontakt s učitelkou vyhledávají a baví se o nových úspěších

a pokrocích. Další možností dítěte je typ problematický, rodiče komunikaci nevyhledávají, ale někdy to bohužel bez osobního rozhovoru s učitelkou nejde. Tito rodiče děti posílají ze šatny samy, do třídy přijdou pouze tehdy, když je to nezbytně nutné nebo do třídy s dítětem přijdou vždy a jen čekají, co je opět čeká. Když je i v tomto ohledu učitelka citlivá a empatická, mohou tyto obavy vymizet.

Podle typu dítěte je kladen na obě strany, jak na rodiče, tak na učitelku, různý nárok. Toto je zejména o individualitě každého dítěte. Některé klade menší nároky jiné zase větší. Některé děti si mohou např. zlobením získávat pozornost rodičů, vrstevníků i učitelky. Komunikace může klesat u dětí, které se stydí nebo nejsou oblíbené.

Právě tomuto se budu posléze věnovat i z praktického hlediska v další části práce.

1.4.3 Vztah mateřské školy k dítěti

Vztah mateřské školy k dítěti je pojímán tak, že dítě je jedinečné a i v předškolním věku je samo sebou a právě tak ho mateřská škola přijímá a respektuje jeho potřeby. Dochází ke změně vztahu mezi učitelkou a dítětem. Bývalo běžné, že učitelka byla pro dítě autoritou, podřizovala si děti, úsilí směřovala k vedení, mít nadvládu nad dětmi a často docházelo k manipulování. Dnes by měly být tyto vlastnosti nahrazeny milým a přátelským jednáním, dítě by mělo být bráno rovnocenně, dítě by mělo vidět v učitelce kamaráda a osobu, na kterou se může spolehnout a věřit jí. Obvyklé požadavky jako např. častá kritika a negativní hodnocení jsou vystřídány za individuálním přístupem, pochvalou a trpělivostí. Převažuje volná hra nad řízenými činnostmi a tak vzniká dostatečný prostor pro uplatnění individuální aktivit každého dítěte. Projev pozitivní motivace vede k podílení se na rozhodování, mohou se projevit a vyjádřit svůj názor. Zásahy, bez kterých se ve výchově někdy neobejdeme, jsou omezeny a individuálně dávkovány. Díky těmto změnám nemá dítě pocitu, že dělá vše špatně a do mateřské školy se těší. (Kolláriková, Pupala 2001)

Mateřská škola má respektovat dominantní postavení rodiny v rozvoji a vývoji dítěte, a proto je velice důležitá spolupráce mezi nimi. Usiluje o spoluúčast rodičů na vzdělávacím programu, ale i o běžné kontakty. „*Mnohá současná rodina však odpovědnost za požadavky na výchovu dítěte nezvládá.*“ (Kolláriková, Pupala 2001, str. 133) Hodnoty a přístup k výchově dítěte se u rodičů mění podle toho, zda se chtějí věnovat kariéře nebo dítěti. Spousta mladých rodičů je ambiciózních, více se věnují své práci a na děti nemají tolik času. Děti takových rodičů bývají výborně zabezpečeny materiálně, ale výchova zde většinou není taková, jaká by měla být. Mateřská škola tuto situaci vyrovnává tím, že dítěti umožňuje styk s vrstevníky a nabízí mu rozmanitou škálu činností za pomoci odborně vzdělaných pedagogických pracovníků, kteří rozvíjejí jeho přirozený talent a je-li potřeba, kompenzují vývojová opoždění. Mateřská škola by se v tomto vztahu dala pojmout jako profesionálně vedené socializační centrum, kde dochází k doplnění výchovné funkce rodiny a obohacuje ji o podněty, o kterých rodina neví, že by je měla dítěti poskytovat. (Kolláriková, Pupala 2001)

Hlavní osobou, která odpovídá za výchovu a vývoj dítěte, jsou rodiče. Mateřská škola částečně nahrazuje rodinnou výchovu, dítě obohacuje, vytváří pro něj podnětné prostředí a tím ho rozvíjí. Mateřská škola by měla spolupracovat s rodinou. Obsah práce v mateřské škole je rodičům znám, proto ho mohou do určité míry sami ovlivňovat a podílet se na jeho vytváření.

- mateřská škola a rodiče mezi sebou mají pozitivní vztah a vzájemně se respektují
- mateřská škola s rodiči se snaží o co nejlepší adaptaci dítěte
- pedagog s rodiči hovoří o nových vědomostech, dovednostech a posunech dítěte
- rodiče se do jisté míry spolurealizují na cílech činnosti
- mateřská škola dbá na názory rodičů

→ rodiče se mohou podílet na hodnocení činností nebo aktivit
(<http://www.rvp.cz>)

1.5 Formy komunikace

Komunikace – dorozumívání, sdělování, kdy není pouze specificky lidským jevem, objevuje se i u živočichů (Hartl, Hartlová 2000).

Komunikace je výměna informací mezi dvěma nebo více jedinci. Průběh komunikace – VYSÍLAČ >> KOMUNIKAČNÍ KANÁL >>PŘIJÍMAČ.

Jaké formy komunikace skutečně fungují v praxi, bych chtěla více prozkoumat a zmapovat v praktické části své práce.

Kontakt mezi rodinou a mateřskou školou probíhá různými formami komunikace. Druhy kontaktů by se daly rozdělit do dvou skupin, a to podle zprostředkovanosti a obsahu. Komunikace pomocí zprostředkovanosti je buď bezprostřední, nebo zprostředkovaný kontakt. Druhou formou a to tedy podle obsahu je individuální nebo kolektivní styk. K bezprostředním formám patří třídní schůzky a konzultační hodiny, které probíhají setkáním rodičů a učitelů tváří v tvář. Mezi přímé kontakty patří telefonický styk a jakákoliv komunikace písemnou formou. Nejčastěji užívanou formou komunikace je přes dítě. (Kolláriková, Pupala 2001)

Podle individuality osoby, vyhovují každému jiné formy komunikace.

- a) Formální komunikace – se rozděluje na skupinovou komunikaci, což jsou např. rodičovské schůzky a další rozdělením je individuální komunikace, která probíhá v předem stanoveném čase, např. v konzultačních hodinách.

- b) Neformální komunikace - je rozdělena na komunikaci při akcích mateřské školy, sem patří např. zahradní slavnosti, besídky a různá jiná vystoupení. Druhým způsobem je komunikace neplánovaně, dle potřeby, a to např. při předávání dětí (ráno či odpoledne). Nepřímá komunikace mezi mateřskou školou a rodinou nejčastěji probíhá prostřednictvím dítěte. Dítě je zdrojem informací pro obě strany.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíl práce

Cílem mé práce bylo zmapovat jaké se používají formy komunikace s rodiči ve waldorfské mateřské škole. A to zejména, jestli převažuje formální nebo neformální forma. Popíši jednotlivé postupy a situace.

Komunikace mezi rodinami a výchovnými institucemi je často vnímána jako významný faktor v socializačním procesu. Byla již také opakovaně výzkumně i teoreticky uchopena.

Ve své práci jsem se rozhodla zaměřit na instituci dosud částečně opomíjenou na mateřských školách. Cílem práce není přinést zásadní informace o komunikaci mezi rodinou a mateřskou školou, ale podrobně zmapovat podobu tohoto procesu v konkrétní mateřské škole a pojmenovat postupy užitečné v praxi. Abych získala podrobný vhled do problému, zvolila jsem metodu dlouhodobého pozorování, následně doplněnou dotazníkovým šetřením.

2.2 Metodologie

V této kapitole blíže popíši metody, které jsem ve své výzkumu použila. Jak už zde bylo řečeno, nejprve jsem použila metodu pozorování a ke konci tohoto pozorování jsem rodičům předložila dotazník k vyplnění.

Jako první jsem využila metodu pozorování. Do mateřské školy jsem docházela zhruba tři čtvrtě roku každé pondělí. Vzhledem k tomu, že jsem právě v této třídě vykonávala 14 dní souvislé pedagogické praxi, měla jsem možnost využít jak zúčastněného, tak i nezúčastněného pozorování.

Typů pozorování je několik např. zúčastněné a nezúčastněné, přímé a nepřímé, strukturované a nestrukturované nebo otevřené a skryté.

V druhé části výzkumu jsem pracovala s dotazníky. Dotazník jsem si vytvořila sama, aby se mi hodil do mé práce. Tento dotazník blíže popíši v pozdější části bakalářské práce.

Výhovou dotazníku je, že několik stejných otázek můžete položit skupině lidí najednou. Zápolem zůstává to, že se musíte spokojit s jednoduchou odpovědí a nemůžete otázku dále rozvést. Otázky v dotazníku musí být vždy jasně a stručně dány, aby byly všem srozumitelné.

2.3 Postup výzkumu

V předchozích kapitolách jsem charakterizovala mateřskou školu jako instituci, alternativy mateřských škol, zaměření mé pozornosti směřovalo na waldorfskou pedagogiku a vykreslila jsem dítě předškolního věku. Dále jsem popsala socializaci v mateřské škole, role a kompetence učitelky mateřské školy. Také se zmiňuji o rodině, jejích funkcích, socializaci v rodině a vztazích mezi rodinným a předškolním prostředím.

Při svém výzkumu jsem se zaměřila na waldorfskou mateřskou školu a především na používané formy komunikace, vzájemný vztah mezi rodinným a předškolním prostředím a na obsah komunikace. Výzkum byl proveden za využití metody pozorování a za pomoci dotazníku.

V první fázi svého výzkumu jsem třídu „Broučků“ pouze pozorovala. Pozorování probíhalo většinou během mé průběžné pedagogické praxe a několikrát i mimo ni. Vždy ráno jsem poslouchala rozhovor mezi rodiči, dětmi a paní učitelkou. Zjistila jsem, jak rodiče s učitelkou komunikují a dalo se i vypořádat, že všem rodičům je komunikace s učitelkou příjemná a není s ní žádné problémy. Při předávání dětí si rodiče s učitelkou vždy pohovořili, ať už o dětech, o organizačních podmínkách i o soukromích věcech. Učitelka je pro rodiče spíše kamarádkou a radí se s ní o výchovných problémech, s kterými si sami nevědí rady.

V druhé fázi výzkumu jsem použila dotazník. Ten jsem rozdala všem rodičům a ti mi na něj odpověděli. Dotazník se skládá z deseti otázek, které se týkají toho, jakou formu komunikace rodiče nejčastěji využívají, jak jsou s formami komunikace spokojeni, jaký způsob komunikace nejčastěji využívají, co se jim na komunikaci s učitelkou líbí a co naopak nelíbí, jak často s učitelkou komunikují, jakým způsobem komunikují s ředitelkou mateřské školy a jestli komunikují i s jinými pracovníky mateřské školy.

Popis třídy

Předmětem mého zájmu a tedy i provádění výzkumu, se staly děti z jedné mateřské školy v Jihočeském kraji. Tato třída se jmenuje „Broučci“ a je to alternativní třída, kde je styl výchovy založen na waldorfské pedagogice. Do této třídy je zapsáno 21 dětí předškolního věku. Stále dochází do mateřské školy pouze 15 dětí. Převažuje mírná nadvláda chlapečků. Je to smíšená třída, takže sem chodí děti od 3 do 6 (7)let. Přátelská atmosféra z jejich třídy vyznačuje již při vstupu a po bližším poznání se domněnky jen potvrdí.

2.3.1 Analýza pozorování

Pozorování probíhalo ve waldorfské mateřské škole, kam jsem chodila celý školní rok na pedagogickou praxi, takže jsem na poznání dětí, rodičů i paní učitelky a vlastně celkového chodu a klimatu třídy měla docela dost času. Sem jsem později rozdala rodičům i dotazníky.

Na základě pozorování jsem stanovila tyto možné kategorie, pomocí kterých lze komunikační proces analyzovat a strukturovat.

Kategorie

- ❖ Obsah
- ❖ Forma

Obsah

- a) Informace + program a chod MŠ
- b) Odborné rady
- c) Vztahové věci
- d) Vzhled
- e) Různé

Hned na začátku bych chtěla říct, že první co z mého pozorování vyplynulo bylo to, že všechny maminky si s paní učitelkou tykají a hodně to oceňují, protože to na jiných mateřských školách běžné není. Tatínkové paní učitelce vykají.

a) Informace + program a chod MŠ

Paní učitelka informuje rodiče o očekávaných akcích např. fotografování, balet, cvičení, vánoční spirála... Do této skupiny bych podle mého pozorování zařadila: „...jdu vám zaplatit cvičení.“, Pan X – „Zaplatil bych cvičení, ale ať jde pouze tehdy, půjde-li i někdo jiný.“ Pí. uč. – „Nebojte se, někdo určitě půjde.“, „Jaký motiv focení bude mít a jak se jmenuje ten fotograf, co je bude fotit?“, „Jaký bude program na prosinec?“. „Chci se zeptat, jestli bych se synem mohla nechat vyfotit i dceru. ?“. „Terezka v pátek do školky nepůjde.“ Paní učitelka informuje rodiče o tom, na co si včera hráli – na archeology.

b) Odborné rady

V tomto obsahu komunikace, čekají rodiče od učitelky rady, s kterými si oni sami neví rady. Vědí, že je kvalifikovaná a různé problémy řeší denně. Např. Maminka X – „...Petruška bude asi levák. Pozoruj jí prosím a uvidíme.“ Pí. uč. – „Je dobře, že jsi mi to řekla, ale je ještě malá, takže jí zatím budeme pozorovat a

postupem času uvidíme.“ Maminka X – *„Mam z toho strach.*“ Pí. uč. – *„Nemusíš se bát, to je úplně normální.*“

Maminka Y si neví rady s výběrem základní školy. Maminka Y – *„Nevím, jak s tou školou Z, manželovi se moc nelíbí. Co si o tom myslíš ty? Pí. uč. – „Já si myslím, že obě dvě školy jsou výborné.“*

c) Vztahové věci

Do této obsahové složky jsem zařadila různé komunikační úseky, jak o učitelce, tak o jiných dětech. Rodiče si s učitelkou hodně povídají a vedou různé rozhovory . Např. o jiných dětech – *„Blanička se na začátku školního roku vůbec neprojevovala, ale teď, postupem času se docela rozmluvila.*“ Jejich další rozhovory směřují k samotné učitelce – *„Za týden půjdu do nemocnice a asi dva měsíce budu narodit.*“ Poté, co se paní učitelka vrátila cca po dvou měsících, skoro všechny děti jí přinesly nějaký dáreček, ať už květinu nebo nějakou koupenou maličkost a dokonce samy děti jí vyrobily dárečky. *„My jsme se na tebe tak těšili!“*

d) Vzhled

Ke komunikaci o vzhledu docházelo např. před očekávaným fotografováním. Např. maminka přišla s chlapečkem do třídy a říká paní učitelce: *„Musíme jít nagelovat vlasy, na to focení.*“ Další maminka přišla a ptá se paní učitelky: *„Jak mam nechat Viktorce ty vlasy? Rozpuštěné nebo jí mam udělat culík?“* Natálka přišla do MŠ s krásnými drdůlky a paní učitelka povídá: *„Ty máš ale krásné drdůlky, to jste dneska museli vstávat nejméně v pět hodin, ne?“*

e) Různé

Hned jako první bych uvedla příklad jednoho chlapečka, který pravidelně chodí do třídy sám. Maminka mu jen v šatně pomůže s převlékáním a pak odchází. Dalším příkladem jsou rodiče, kteří přivedou své dvě dcery do třídy, rozloučí se jen s nimi a s nikým jiným nekomunikují, pouze pozdraví.

Také se zde objevuje komunikace přes dítě. „*My jsme až ti „potom“.*“

I volný čas, mimoškolní aktivity jsou důvodem ke komunikaci. Maminka Y – „*Půjdeš se dneska podívat na divadlo?*“ Pí. uč. „*Ráda bych, ale nevím jestli mi to vyjde.*“ Maminka Y „*Tak pak pokecáme.*“

Jídlo je jedním z důvodů ke každodenní komunikaci. Tatínek Z „*Filípku, řekni si sám Alče, že žemlovku jíst nebudeš.*“ Tatínek Z „*Filípek by chtěl dneska ty ovocné knedlíky bez cukru a tvarohu.*“

Forma

- a) cílená (rodič cíleně osloví)
- b) necílená (komunikace vyplňuje čas např. při převlékání dítěte)

a) Cílená forma komunikace

Příklady:

„*Ahoj, dnes si pro Blaničku a Hynečka přijde babička.*“

„*Kde se budou děti fotit?*“;

„*Štěpánek byl teď dlouho nemocný, prosím dohlédni na to, aby se teple oblékl, až půjdete ven, děkuji.*“

„*Filípek dneska oběd nejí, má jen piškoty.*“

„*Kdy bude začínat ta vánoční spirála?*“

b) Necílená forma komunikace

Příklady:

„Viktorka říká paní učitelce, jak bude mít upravené vlasy při focení.“

„Jsi ráda, že už máš tu operaci za sebou?“

„Podívej, jakou panenku jsem udělala Natálce k vánocům.“

„Koukám, že máš nový účes. Sluší ti to.“

„Co to pečete?“

„Včera jsme byli u bráchy a u nich v paneláku je výtah. Náš Kuba se ho ptá:

„Strejdo, máte zkontrolovaný technický stav toho výtahu? Viděl jsi ve zprávách jak ty výtahu pořád padají.“ Z toho našeho kluka bude nějaký technik.“

2.3.2 Analýza dotazníku

Dotazník, který je umístěn v přílohách, jsem předložila rodičům dětí z waldorfské mateřské školy.

Za pomoci tohoto dotazníku jsem chtěla zjistit, jaké formy komunikace rodiče upřednostňují, jak jsou spokojeni s komunikací, jaké způsoby nejčastěji využívají a jak často s paní učitelkou popřípadě s paní ředitelkou komunikují.

Zadání dotazníku je možné si prohlédnout v přílohách. Vyplněný dotazník mi vrátilo 14 rodičů z 21.

Otázka č. 1 a 2

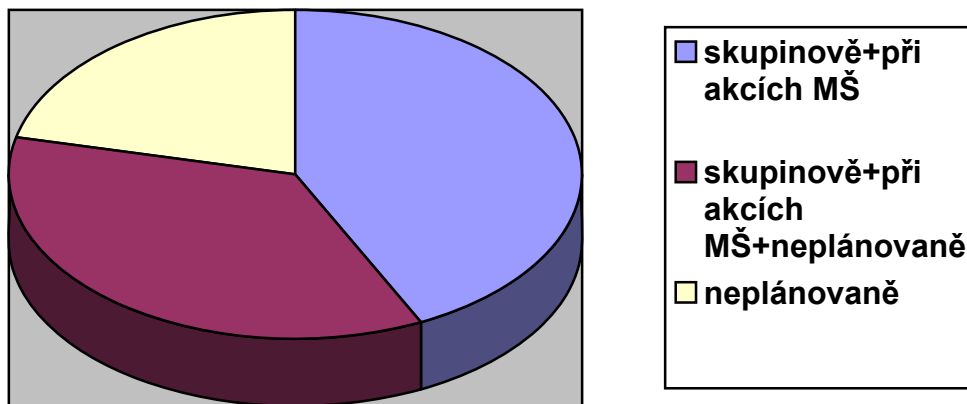
Tyto dvě otázky se týkaly pohlaví a věku rodičů. Nejmladšímu z respondentů je 32 let a nejstarší dosáhl věku 45 let, takže jejich věk se pohybuje v rozmezí 32 let až 45 let. Nejčastější věk v dotazníku byl 38 let. Nejčastěji odpovídaly ženy, tedy maminky dětí. Pouze v jednom případě odpovídal muž, tatínek.

Otázka č. 3

V této otázce rodiče odpovídali, jakou formu komunikace s MŠ využívají nejčastěji. Formální – skupinově (např. rodičovské schůzky) nebo individuálně (v předem stanovených časech např. konzultační hodiny). Neformální – při akcích MŠ (např. besídky, zahradní slavnosti) nebo neplánovaně (podle potřeby např. při vyzvedávání dítěte). Další možností bylo jinak, než jsem uvedla já a poslední možností byla kombinace několika předchozích variant. Většina z rodičů uvedla kombinaci několika, dvou nebo tří variant. Doplněním k této otázce bylo, zda jsou rodiče spokojeni s formami komunikace, které využívají nebo zda by ocenili změny a jestli by změnu ocenili, tak jakou. Dostalo se mi odpovědi, že všichni jsou s těmito formami komunikace spokojeni a nic by neměnili. Jedna z maminek odpověděla: „Určitě to není na všech MŠ, ale tady je komunikace super!“ Ještě bych ráda uvedla jinou maminku, jejíž odpověď zněla takto: „U nás změny netřeba, máme štěstí na velmi vstřícnou a komunikativní paní učitelku.“

Graf č. 1

Jakou formu komunikace s MŠ nejčastěji využíváte?

Nejčastější variantou byla odpověď A, D, což bylo, že dotazovaní rodiče nejčastěji využívají formální formu komunikace a to skupinově při rodičovských schůzkách s kombinací neformální komunikace, neplánovaně – podle potřeby ráno či odpoledne při vyzvedávání dítěte.

Druhou nejvíce volenou kombinací byly varianty A, C, D. Tedy formální komunikace, skupinově s kombinací neformální komunikace při akcích MŠ a neplánovaně, dle potřeby.

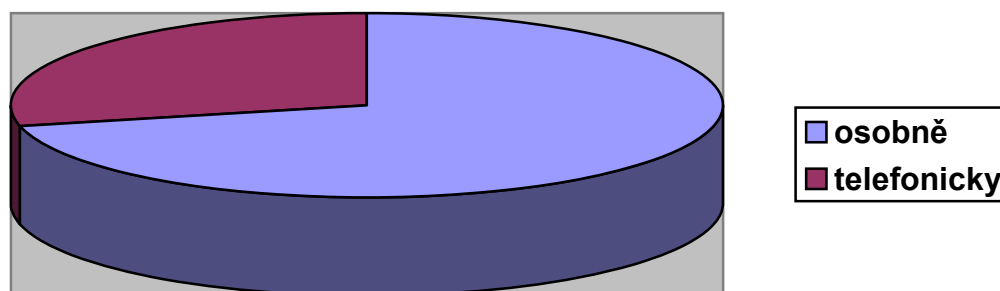
Poslední možností bylo využívání pouze jedné varianty a to D. Tímto rodičům vyhovuje neformální komunikace, neplánovaně.

Otázka č. 4

Rodiče zodpovídali otázku, jaký způsob s MŠ nejčastěji využívají. Měli možnost vybírat z těchto možností: osobně, telefonicky, poštou, přes internet nebo zde dostali prostor pro jinou variantu. Podotázkou bylo, která z možností jim je nejpříjemnější.

Graf č. 2

Jaký způsob komunikace s MŠ nejčastěji využíváte?

Podle mého výzkumu, rodiče nejvíce komunikují s mateřskou školou osobně, to jest varianta A a tento způsob komunikace je pro mě i nejpříjemnější.

Varianta A a B, tedy komunikace osobně a telefonicky, je také využívána, ale přesto nejpříjemnější možností pro mě zůstává osobní komunikace. Komunikaci za pomoci telefonu využívají pouze dle potřeby.

Otázka č. 5 a 6

Co se mi líbí a co nelíbí na komunikaci s paní učitelkou. Toto byla další otázka. Zde dostali rodiče prostor pro své zkušenosti a přání.

V komunikaci s paní učitelkou se mi líbí... odpovídali rodiče takto: „*Vstřícnost, snaha řešit vzniklé problémy, upřímnost*“, „*Otevřenost, cit k dětem, vřelost*“, „*Vždy si udělá čas, má osobní přístup ke každému dítěti*“, „*Ochota naslouchat a spolupracovat*“, „*Okamžité řešení problému*“, „*Vše*“, „*Mám ihned zpětnou vazbu na dotaz a dozvím se, jak se chová mé dítě v MŠ*“, „*Je sympatická, příjemná, upřímná a rozumí dětem*“, „*Přímost*“.

V otázce č. 6, která zní, co se mi na komunikaci s paní učitelkou nelíbí, jsem nedostala žádnou zápornou odpověď. Rodiče odpovídali: „*Líbí bez výhrady*“, „*Jsem spokojená*“, „*Zatím jsem neměla tu příležitost*“, „*Nemám zkušenost*“, „*Že je časově omezená*“.

Myslím si, že z těchto odpovědí vyplývá, že klima třídy je pozitivní a jelikož jsem tam chodila na praxi, tak to mohu jen potvrdit. Rodiče s paní učitelkou nemají v komunikaci žádné problémy. Rodiče oceňují ochotu komunikovat, dostupnost a pozitivní emoční náboj.

Otázka č. 7

Další otázkou bylo, zda je mi komunikace s paní učitelkou buďto příjemná nebo nepříjemná. Jak již určitě vyplívá z předcházejících odpovědí, je jasné, jaká odpověď bude převažovat.

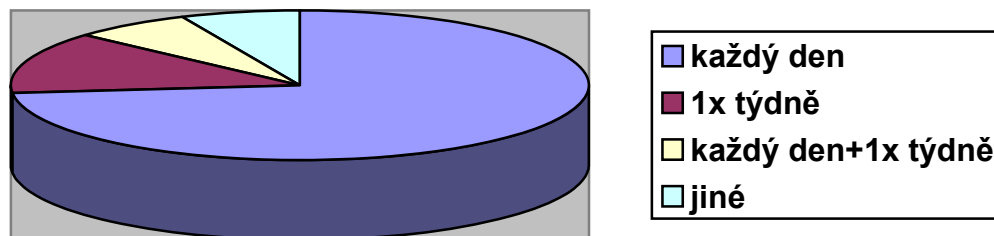
Všem rodičům je komunikace s paní učitelkou příjemná.

Otázka č. 8

Tato otázka zní: Jak často komunikujete s učitelkou mateřské školy? Možnostmi bylo každý den, jedenkrát týdně, jedenkrát měsíčně, nikdy a prostor pro volnou odpověď.

Graf č. 3

Jak často komunikujete s učitelkou MŠ?

Většina respondentů odpověděla variantu A, tzn., že s učitelkou komunikují každý den. Druhá nejčtenější odpověď byla B, čili s učitelkou mluví alespoň jedenkrát týdně. Pouze jednou se zde objevila odpověď A a B a jednou bylo využito místo pro vlastní odpověď a to zněla: „S učitelkou komunikuji většinou vícekrát v týdnu, př. dle potřeby.“

Otázka č. 9

V této otázce jsem se rodičů zeptala na to, jakým způsobem a jak často komunikují s ředitelkou mateřské školy. Tady byl volný prostor pro vyjádření.

U rovné poloviny rodičů jsem se dočkala odpovědi, že s ředitelkou MŠ komunikují pouze osobně a dle jejich potřeby. Další odpovědi zněly: *„Většinou formou osobního rozhovoru a tak jednou za měsíc.“*, *„Jen telefonicky a to dle potřeby.“*, *„Víceméně jen když má děti místo naší paní učitelky, spíše formální komunikace (nás rodičů je mnoho!).“*, *„Jednou za měsíc, někdy osobně, jindy telefonicky.“*, *„V případě potřeby.“* a dva respondenti odpověděli, že s ředitelkou téměř vůbec nekomunikují.

Otázka č. 10

Komunikujete ještě s jinými zaměstnanci MŠ? V této otázce dostali rodiče opět možnost pro volnou odpověď.

Nejčtenější odpovědí bylo, že kromě učitelky a ředitelky, komunikuje většina rodičů ještě s jejich třídní školnicí - Alenkou, která je pro mě i „tetou“, která je s dětmi v neustálém kontaktu. *„Máme velmi hodnou a obětavou paní uklízečku Alenku, která se na pohodovém chodu naší třídy výrazně podílí.“* I takto některý z rodičů odpověděl.

Jednou z odpovědí bylo, že komunikují s uklízečkou, kuchařkou a účetní, ale jen v případě potřeby.

Jeden z respondentů odpověděl, že komunikuje i s ostatními učitelkami.

Dva dotazníky byly vyplněny tak, že komunikace u nich probíhá ještě s vedoucí školní jídelny.

Také se mě dostalo velice stručných a jasných odpovědí. V jednom případě „*ano*“, jako že komunikují i s jiným zaměstnancem, ale s jakým, to těžko říct. A v druhém dotazníku bylo „*ne*“. S žádným jiným zaměstnancem mateřské školy, než je učitelka a ředitelka nekomunikují.

ZÁVĚR

Ukázalo se, že vhodným způsobem je zapojit do komunikačního procesu celý tým mateřské školy.

Přímý kontakt, zejména při předávání dětí je velice důležitý. Interakce mezi rodinou a mateřskou školou vede ke vzájemné komunikaci. Nemohu říci, jak je to v ostatních ať už běžných, tak alternativních mateřských školách, ale já mám zkušenost, že právě v této waldorfské mateřské škole rodiče oceňují ochotu komunikovat, dostupnost, pozitivní emoční náboj a její celkový přístup. Takovou výbornou komunikaci, která zde funguje, jsem v jiné mateřské škole doposud nezažila.

Při vstupu na základní školu již komunikace takto většinou nefunguje. Na základní škole komunikace probíhá většinou přes dítě. Rodiče se s učitelkou setkávají jen při rodičovských schůzkách, které se konají jednou za čtvrt roku. V tomto stádiu začíná komunikace mezi rodinou a školou pomalu upadat.

Seznam literatury

1. Gillernová, I., Mertin, V.: *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Portál, Praha 2003, ISBN 80-7178-799-X
2. Hartl, P., Hartlová H.: *Psychologický slovník*. Portál, Praha 2000, ISBN 80-7178-303-x
3. Jůva, V., Svobodová, J.: *Alternativní školy*. Paido, Brno 1995, ISBN 80-85931-00-1
4. Kolláriková, Z., Pupala, B.: *Předškolní a primární pedagogika*. Portál, Praha 2001
5. Krejčířová, D., Langmeier, J.: *Vývojová psychologie*. Grada, Praha 1998
6. Možný, I.: *Sociologie rodiny*. Slon, Praha 1999, ISBN 80-85850-75-3
7. Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J.: *Pedagogický slovník*. Portál, Praha 1995, ISBN 80-7178-029-4
8. Singly, de, F.: *Sociologie současné rodiny*. Portál, Praha 1999
9. Somr, M.: *Úvod do metodologie a metod výzkumu*. České Budějovice 2006, ISBN 80-239-8227-3
10. Vágnerová, M.: *Vývojová psychologie I.* Karolinum, Praha 2005
11. *Velký slovník naučný*. Diderot, Praha 1999, ISBN 80-902723-1-2
12. Caesar B.: *Autorität in der Familie*. Rowohlt, Reinbek bei Hamburg 1972, ISBN 3 499 55366 x

Internet

13. <http://www.rvp.cz>, 25.7. 2008

Příloha č. 1

WALDORFSKÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA

Dobrý den vážení rodiče,

jmenuji se Petra Chaloupková a jsem studentkou 3. ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích oboru Učitelství pro mateřské školy. Téma mé bakalářské práce je Formy spolupráce mateřské školy a rodiny. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a údaje použiji pouze ke zpracování mé bakalářské práce. Vybrané odpovědi zakroužkujte, popřípadě dopište Vaši odpověď. Předem děkuji za vyplnění.

1. Pohlaví

- a) žena
- b) muž

2. Věk .....

3. Jakou formu komunikace s mateřskou školou nejčastěji využíváte?

Formálně:

- a) Skupinově – rodičovské schůzky
- b) Individuálně v předem stanovených časech – konzultační hodiny

Neformálně:

- c) Při akcích školky – např. zahradní slavnosti, besídky
- d) Neplánovaně, dle potřeby, např. ráno či odpoledne při vyzvedávání dítěte

e) Jinak.....

.....

f) Kombinace výše uvedeného, prosím uveďte pomocí písmen, jaká kombinace je pro Vás nejvíce vhodná

.....

Jste spokojeni s formami komunikace, které využíváte nebo byste ocenili změnu. Jakou?

.....

.....

4. Jaký způsob komunikace s mateřskou školou nejčastěji využíváte?

a) Osobně

b) Telefonicky

c) Poštou

d) Přes internet

e) Jiné.....

Která z výše uvedených možností je pro Vás nejpříjemnější?

.....

5. V komunikaci s učitelkou se mi líbí:

.....

6. V komunikaci s učitelkou se mi nelíbí:

.....

7. Komunikace s učitelkou je mi

- a) Příjemná
- b) Nepříjemná

8. Jak často komunikujete s učitelkou mateřské školy?

- a) Každý den
- b) 1x týdně
- c) 1x měsíčně
- d) Nikdy
- e) Jiné.....

9. Jakým způsobem a jak často komunikujete s ředitelkou MŠ?

.....
.....

10. Komunikujete ještě s jiným zaměstnancem MŠ?

.....
.....